

Rokband in Huacahuasi.

Weven op een heupweefgetouw.

DE RIJKDOM VAN PERU

Deel 2

Spinnen en weven in de
Peruaanse Andes

tekst en foto's **Lisette Verkerk**

In Peru worden de technieken om de ruwe wol te verwerken tot fijn geweven en gebreide producten van generatie op generatie doorgegeven. Niets staat op schrift. Men leert door goed te kijken en te doen. De meisjes beginnen al op jonge leeftijd met spinnen en weven en kijken bij hun moeder en de andere vrouwen in de dorpsgemeenschap de kunst af. Het spinnen is een belangrijke fase in het textielproces, de kwaliteit van het geweven product hangt af van de fijnheid, regelmatigheid en de sterkte van de gesponnen draad.

Het maken van de hevel.

Het opwinden van de wol voor het twijnen.

Het opzetten van de ketting.

Meisjes leren vaak vanaf een jaar of vier spelenderwijs te spinnen met een pluk grove alpacawol tijdens het weiden van de dieren. De wol wordt gesponnen met een spintol, de phushka. Dat is erg tijdrovend, vandaar dat de vrouwen al spinnend de dieren weiden, naar de markt lopen of een dorpsvergadering bijwonen. De spintol danst daarbij vrij in de lucht.

Stokje met houten schijf

De spintol is een voorloper van het spinnewiel en bestaat uit een stokje met een ronde houten schijf. De grootte is afhankelijk van de gewenste dikte draad. De kleinste en lichtste spintollen worden gebruikt voor het spinnen van een fijne, de zwaardere voor een grove draad. De tol hangt met de schijf naar beneden. Voor het spinnen worden plantenresten en vuil met de hand uit de wol verwijderd.

Beoordelen van kleur, lengte en kwaliteit van de alpacawol.

Tegelijkertijd wordt deze behoedzaam uit elkaar getrokken tot een lont. De lontwol is tijdens het spinnen licht om de onderarm gewikkeld.

Tijdens het spinnen wordt de met de hand gekeerde wol voorzichtig uitgetrokken tot een lange draad die uiteindelijk door de draaiende beweging van de tol tot een sterke draad gesponnen wordt. Om controle over de draad te houden, wordt de afstand van tol tot hand op ongeveer twintig centimeter gehouden. Ervaren spinsters houden een langere afstand aan. De gesponnen draad wordt stevig op de tol gewonden en bovenaan met een knoopje vast gezet. Vroeger spinnen en weefden de vrouwen de wol van de eigen dieren, maar tegenwoordig kopen ze steeds meer kant en klare wol, gesponnen en geverfd in Cusco. Alleen hoog in de bergen, in de afgelegen dorpen, spinnen de vrouwen nog zelf.

De lama, een veel toegepast weefpatroon.

Twijnen

Voor het twijnen, *k'anti*, wordt er eerst, als team, een bol gewonden van twee enkelvoudige draden. Twee spintollen, elk met een enkelvoudige draad, worden door iemand aan de punt vastgehouden en iemand anders windt de draad op tot een bol. Zo is het mogelijk al lopend, pratend en luisterend de draad van de bol af te twijnen. Hiervoor gebruikt men een zwaardere spintol dan voor het spinnen. De draad wordt getwijnd door de spintol in tegengestelde richting van de gesponnen draad te draaien. Voor het weven met een heupweefgetouw is het belangrijk dat de draad sterk is, dus goed getwijnd. Deze draad is het basismateriaal voor het weven.

Heupweefgetouw

In Peru leren meisjes op de leeftijd van zes tot tien jaar weven door elke stap in het proces goed te bestuderen terwijl de vrouwen bezig zijn. Het eerste weefsel is een eenvoudige motiefloze

Weven op een heupweefgetouw.

Het organiseren van de kettingdraden voor het maken van de hevel.

band, waarbij ze het weefproces leren beheersen zoals het op spanning brengen van de kettingdraden en de hevels, het herstellen van gebroken draden, het recht weven van de rand en het corrigeren van fouten. De vrouwen in het Andesgebied in de regio Cusco weven voor hun eigen familie op een eenvoudig heupweefgetouw, *awana*.

Kettingdraden opzetten

Er zijn grofweg twee manieren om de kettingdraden - de verticale draden van een weefsel - voor het heupweefgetouw op te zetten. Bij de eerste slaat men met een steen twee stevige stokken op de gewenste afstand in de grond. Hier bovenop wordt een derde stok vastgebonden met een touw. Zo ontstaat er een min of meer stabiel frame. Bij de tweede, een minder gebruikelijk, horizontaal systeem, worden vier kortere stokken op de gewenste afstand in de grond geslagen. Tegen de beide uiteinden aan worden twee stokken vastgebonden. Hierop worden uiteindelijk de kettingdraden opgezet die in een achtfiguur om de twee stokken gewikkeld worden. Het opzetten is een fascinerend spel van bewegende handen en bolletjes wol. De weefster bepaalt de basis van het weefwerk zoals de afmeting, de kleurcombinaties en het gedeelte waar de patronen in geweven worden. Afhankelijk van het patroon worden hierin twee tot vier draden in verschillende kleuren opgezet.

Inslagdraad

Voordat de kettingdraden van de stokken genomen worden, wordt er vóór en na de kruising in het achtfiguur een ruime lus geplaatst, waardoor de draden niet in de war raken. De kettingdraden worden opgespannen op twee latten, naar de gewenste breedte van het weefsel over de lat verspreid en vastgezet met een draad. Daarna wordt de hevel gemaakt die de weefster helpt de kettingdraden naar boven of beneden te

Met een siersteek aan elkaar gezette geweven banen.

bewegen. Voor de hevel komt een platte lat en erna een ronde stok, het liefst van licht materiaal, bijvoorbeeld bamboe. Zo ontstaat er ruimte voor het inleggen van de inslagdraad, de horizontale weefdraad. Om het weefsel af te werken worden de tot dan gebruikte lat en de stok op het laatste moment vervangen door dunnere exemplaren. Daarna, als er bijna geen ruimte meer is, worden deze verwijderd en wordt het weefsel draad voor draad met een lange naald volgens het patroon afgemaakt. Tijdens het weven zit de weefster op de grond. Het bot van het onderbeen van de lama dient als weefinstrument. Het uiteinde wordt in een scherpe punt geslepen om de draden op te pakken, maar ook om de inslagdraad stevig tegen de vorige draden te slaan.

Spanning regelen

Bij het heupweefgetouw heeft de weefster een band om de heup waardoor de kettingdraden strak getrokken worden. Ze regelt de spanning ervan door afwisselend voor- en achteruit te bewegen met haar bovenlijf. Het andere uiteinde van het getouw wordt vastgezet aan een paal of boom of aan twee in de grond geslagen palen. Er kunnen relatief smalle banen op geweven worden, zo'n zestig tot maximaal tachtig centimeter breed. Voor een omslagdoek of poncho worden twee geweven banen met een sierlijke steek aan elkaar vastgezet. Er zijn verschillende siersteken, zoals een driehoek, zon of zigzag.

Bedreiging naast bewustwording

De door de hooglandindianen geweven traditionele kleding is een uitdrukking van de Andescultuur. Het weefwerk vertelt echter niet alleen over de cultuur, natuur en de eeuwenoude tradities, maar ook over de weefster zelf. Naast de min of meer door de traditie bepaalde kleuren en motieven, weerspiegelt het weefwerk de persoonlijke smaak van de weefster. De hooglandindianen meten tot op heden de kwaliteiten van een vrouw af aan haar weefvaardigheden. Het voortbestaan van de weeftraditie wordt helaas bedreigd door de maatschappelijke ontwikkelingen. Steeds vaker draagt men een mix van moderne, westerse kleding en traditionele klederdracht. Maar gelukkig groeit daarnaast het bewustzijn dat de traditionele kleding een belangrijk onderdeel is van de identiteit en de cultuur.

Daarover meer in het volgende nummer van HZG!

Meer info

Lisette Verkerk in Peru. www.lisetteverkerk.nl